

การพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะลุกลาม

มาลี แสงดอกไม้ *

บทนำ

มะเร็งเต้านมเป็นมะเร็งที่พบบ่อย พบได้บ่อยเป็นอันดับ 1 ในผู้หญิงไทยและทั่วโลก ใน ปี 2021 พบอุบัติการณ์การเกิดในผู้ป่วยใหม่ ประมาณ 12% พบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย ผู้ชายมีโอกาสพบได้ 1% หากตรวจพบในระยะเริ่มต้น มีโอกาสรักษาหายและอัตราการรอดชีวิตสูง เต้านมเป็นอวัยวะที่แสดงถึงลักษณะทางเพศหญิงอย่างหนึ่ง ประกอบไปด้วยต่อมน้ำนม ท่อน้ำนม ไขมัน เส้นเลือด ต่อมน้ำเหลือง เต้านมวางอยู่บนกล้ามเนื้อหน้าอกและซีโครง มีหน้าที่ในการสร้างน้ำนม โดยเต้านมจะขยายขนาดตอบสนองกับฮอร์โมนเอสโตรเจน (Estrogen) ซึ่งผลิตจากรังไข่เป็นหลัก มะเร็งเต้านมเกิดเนื่องจากการแบ่งตัวผิดปกติของเซลล์ท่อน้ำนมหรือต่อมน้ำนมทำให้เกิดเป็นก้อนเนื้อก้อนอก โดยหากไม่ได้รับการรักษา มะเร็งจะโตขึ้นและกระจายไปที่ต่อมน้ำเหลืองบริเวณรักแร้ก่อนที่จะกระจายไปอวัยวะอื่น ๆ เช่น ปอด ตับ สมอง กระดูก จนเป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต

ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรคมะเร็งเต้านม

เพศชาย พันธุกรรมหากมีคนในครอบครัวมีประวัติเป็นมะเร็งเต้านม เช่น มีการกลายพันธุ์ของยีนบางตัวเช่น BRCA การได้รับยาฮอร์โมนบางอย่างที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการสร้างฮอร์โมนเพศบางอย่างที่สูงขึ้น เกิดจากภาวะ Cryptorchidism คือ อัณฑะไม่ได้อยู่ที่จุดที่ควรจะเป็นตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งภาวะนี้พบได้ไม่บ่อยนัก

เพศหญิง อายุที่มากขึ้น ทำให้เสี่ยงเป็นมะเร็งเต้านมมากขึ้น ผู้ที่มีประวัติได้รับฮอร์โมนเพศนาน ๆ เช่น ผู้หญิงที่ประจำเดือนหมดเร็วหรือผู้หญิงที่หมดประจำเดือนช้า ผู้หญิงที่ไม่เคยตั้งครรภ์ ไม่เคยให้นมบุตร ผู้หญิงที่ได้รับฮอร์โมนอื่น ๆ มากจนเกินไป เช่น การได้รับยาคุมกำเนิดบางชนิดที่มีฮอร์โมนเพศหญิง

อาการของมะเร็งเต้านม คลำพบก้อนที่เต้านม (90%) ความผิดปกติของหัวนม ได้แก่ มีการดิ่งรั้งจนหัวนมบุ๋มลง มีน้ำเหลือง/เลือดออกทางหัวนม คลำพบต่อมน้ำเหลืองใต้รักแร้ (5-10%)

การตรวจคัดกรองมะเร็งเต้านม การตรวจเต้านมด้วยตัวเอง ควรคลำเต้านมทุกเดือน ตั้งแต่อายุ 20 ปีขึ้นไป ช่วงเวลาที่เหมาะสมคือ หลังหมดประจำเดือน 2-3 วัน เนื่องจากจะคัดเต้านมน้อย การตรวจเต้านมโดยแพทย์แนะนำให้ตรวจปีละ 1 ครั้งในผู้ป่วยที่อายุ 40 ปีขึ้นไป การถ่ายภาพเอ็กซเรย์เต้านม (Mammography) เป็นการตรวจที่มีความไวมากกว่าการคลำสามารถตรวจพบก้อนมะเร็งขนาดเล็ก ๆ ได้ โดยเมื่อตรวจพบความผิดปกติจากการตรวจคัดกรอง แพทย์จะแนะนำให้ทำการตรวจชิ้นเนื้อเต้านมหรือต่อมน้ำเหลือง โดยใช้เข็มเจาะตัดเนื้อเยื่อ (core needle biopsy) หรือใช้เข็มเจาะดูดเซลล์ (Fine needle aspiration) เพื่อนำตัวอย่างเนื้อเยื่อหรือเซลล์ไปตรวจทางห้องปฏิบัติการเพิ่มเติมเพื่อหาชนิดของมะเร็งเต้านม

การรักษามะเร็งเต้านม ที่ได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันมี 5 วิธี ได้แก่ การรักษาโดยการผ่าตัด ฉายแสง ยาต้านฮอร์โมน ยาเคมีบำบัด ยาที่มีการออกฤทธิ์จำเพาะ

ขนาดและระยะของก้อนมะเร็ง

มะเร็งระยะที่ 1: ระยะเริ่มแรกจะไม่มีอาการ ก้อนเนื้ออกจะมีขนาดเล็กกว่า 2 ซม. มะเร็งยังไม่ลุกลามเข้าต่อมน้ำเหลือง มะเร็งยังไม่ลุกลามไปยังอวัยวะอื่น ๆ

มะเร็งระยะที่ 2: ก้อนมะเร็งจะโตกว่าระยะ 1 และอาจยังไม่แพร่กระจายไปยังส่วนอื่นของร่างกาย ขนาดของก้อนมะเร็งมีขนาดประมาณ 2 ถึง 5 ซม. มะเร็งอาจจะลุกลามไปถึงต่อมน้ำเหลืองบริเวณรักแร้ได้ การลุกลามของมะเร็งอาจจะกระจายไปต่อมน้ำเหลืองและบริเวณที่อยู่ใกล้ ก้อนมะเร็งที่มีขนาดมากกว่า 5 ซม. มะเร็งอาจจะลุกลามไปถึงต่อมน้ำเหลืองบริเวณรักแร้ได้ ก้อนมะเร็งอาจยังไม่ปรากฏในเต้านม อย่างไรก็ตาม เซลล์มะเร็งอาจจะกระจายไปถึง ต่อมน้ำเหลืองแล้ว

มะเร็งระยะที่ 3: การลุกลามของเซลล์มะเร็งอาจจะอยู่กับที่หรืออาจไปถึงต่อมน้ำเหลืองที่คอ ขนาดของก้อนมะเร็งมีขนาดเล็กกว่า 5 ซม. (2 นิ้ว) ไม่มีก้อนที่เต้านม แต่มีมะเร็งที่ต่อมน้ำเหลืองและบริเวณที่อยู่ใกล้ เนื้ออกมีขนาดเล็กกว่า 5 ซม.และมีการแพร่กระจายไปยังต่อมน้ำเหลืองใต้รักแร้ มะเร็งที่มีขนาดใหญ่กว่า 5 ซม. (2 นิ้ว) เนื้ออกมีการแพร่กระจายไปยังอวัยวะใกล้เคียง เช่น กล้ามเนื้อหรือผิวหนัง มะเร็งแพร่กระจายไปต่อมน้ำเหลืองที่คอ มะเร็งแพร่กระจายไปยังเนื้อเยื่อใกล้เคียง หรือต่อมน้ำเหลืองใต้รักแร้

มะเร็งระยะที่ 4: มะเร็ง ในระยะนี้ได้แพร่กระจายไปส่วนอื่นของร่างกาย และเป็นมะเร็งระยะสุดท้าย เซลล์จะแบ่งตัวไม่หยุด ร่างกายจะไม่สามารถควบคุมการแบ่งตัวของเซลล์ได้ ดังนั้นเซลล์จะแพร่กระจายไปยังอวัยวะที่ใกล้เคียงและแพร่ไปยังอวัยวะอื่น ๆ

มะเร็งเต้านมระยะที่ 3 ตอนปลาย (Locally Advanced breast cancer) เป็นโรคมะเร็งเต้านมอีกระยะหนึ่งที่มีความยุ่งยากในการรักษา มีความสลับซับซ้อน เท่าที่ทราบ โรคระยะนี้ยังไม่มีคำบัญญัติในภาษาไทย จึงขอตั้งชื่อเอาเองว่าเป็น “ระยะที่สามตอนปลาย” ความหมายคือเป็นโรคที่มีก้อนมะเร็งขนาดใหญ่ มีการทำลายเนื้อเยื่อเต้านมเป็นบริเวณกว้าง มีก้อนแตกออกมาถึงชั้นผิวหนัง เกิดเป็นแผลขึ้น สาเหตุเกิดจากการที่ผู้ป่วยมะเร็งเต้านมปล่อยอาการทิ้งไว้เป็นระยะเวลาเนิ่นนาน โรคจึงค่อย ๆ ลุกลามมากขึ้น ขยายวงกตกินเนื้อเยื่อเต้านมโดยรอบอย่างช้า ๆ โดยยังไม่ได้แพร่กระจายไปยังอวัยวะอื่น ๆ โดยไม่ได้รักษาตั้งแต่ต้น ทำให้โรคค่อย ๆ เป็นมากขึ้น ทำให้การรักษายุ่งยากกว่ามะเร็งระยะอื่นๆ

การรักษา ผู้ป่วยระยะนี้ จะไม่สามารถเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการรักษาด้วยการผ่าตัดเป็นวิธีแรกได้ทันทีเหมือนกับผู้ป่วยมะเร็งเต้านมโดยทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะขนาดของก้อนเนื้อมะเร็งมีขนาดใหญ่มากหรือบางรายมีแผลอยู่ ทำให้สภาพหน้าอกไม่เอื้ออำนวยให้ผ่าตัดได้ ดังนั้นการรักษาจึงต้องเริ่มต้นด้วยการให้ยาเคมีบำบัดก่อน (ผู้ป่วยบางคนจะให้ยาต้านฮอร์โมน) วัตถุประสงค์ของการให้ยา คือ เพื่อเป็นการควบคุมโรคไม่ให้ลุกลามมากขึ้น (control of the disease) และลดขนาดของก้อนเนื้อมะเร็งให้มีขนาดเล็กลง (down size) จนอยู่ในขนาดที่สามารถทำการผ่าตัดออกไปได้ โดยไม่ยากลำบากนัก โดยทั่วไปการให้ยาจะมีสองแนวทาง คือ ให้ยาไปจนก้อนมีขนาดเล็กลงจนสามารถผ่าตัดได้ ก็จะทำให้การผ่าตัดให้ก่อน แล้วก็ให้ยาต่ออีกหลังผ่าตัดจนครบกำหนด อีกแนวทางคือจะให้ยาไปจนครบกำหนด

ก่อน แล้วค่อยมาผ่าตัดที่หลัง หลังจากนั้น เมื่อผ่าตัดเรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนการรักษาอื่น ๆ ตามมาตรฐาน ได้แก่ การฉายแสง การให้ยาต้านฮอร์โมน หรือการให้ยา Herceptin แล้วแต่กรณี เป็นลำดับถัดไป สิ่งที่ยากในการรักษาผู้ป่วยระยะนี้คือ “การผ่าตัด” อย่างที่กล่าวไว้แล้ว คือ การผ่าตัดจะไม่สามารถทำได้ทันที ต้องรอให้ยาจนก้อนหดเล็กลงก่อน

กรณีศึกษา ผู้ป่วยหญิงไทย อายุ 65 ปี สถานภาพสมรส มาพบศัลยแพทย์ ส่งตัวจาก รพ.วัดสิงห์ 6 เดือนก่อน มีก้อนเต้านมขวา ไม่ได้รักษาที่ใด 2 สัปดาห์ คลำพบก้อนรักแร้ขวา ตรวจMammogram พบผล BIRAD4C มีโรคประจำตัว HT Gout DM DLP CKD stage IIIb ตรวจร่างกาย คลำพบก้อนเต้านมขวา ขนาด 4 cm. คลำรักแร้ขวาพบ Lymph node enlargement แพทย์ได้ทำ core needle biopsy เมื่อวันที่ 17/07/66 ผลพยาธิวิทยา Invasive carcinoma of no special type (ductal) grade 2 ส่งตรวจพิเศษเพิ่มเติม ทำ CT chest + CT whole abdomen ผล No Liver + Lung metastasis ส่งตัวไปรักษาที่ รพ.มะเร็งลพบุรี ทำ Bone scan ผล No bone metastasis ส่งย้อมพิเศษ ER negative PR negative Ki67 Positive HER2 negative (T2N2Mx) วินิจฉัยโรค Locally Advanced CA breast Rt. Plan ให้เคมีบำบัดสูตร AC start เพื่อลดขนาดก้อนก่อนการผ่าตัด มีปัญหา เรื่อง AKI baseline cr.1.73 เพิ่มเป็น 2.30 แนะนำดื่มน้ำมาก ๆ วันที่ 18/08/66 ให้ยาเคมีบำบัด สูตร AC cycle 1 ผล Echo =LVEF 76 %หลังให้เคมีมีอาการอ่อนเพลีย รับประทานอาหารไม่ได้ Hct= 23.5 % ANC= 1,218 ต้องนอนรพ. ให้เลือด PRC 1 unit และฉีดยากระตุ้นเม็ดเลือดขาว 3 เข็ม มาเจาะเลือดเตรียมให้เคมี cycle 2 ผล cr.=1.6 ANC=28858 Hct=33 % consult อายุรกรรม เรื่อง AKI นอนรพ.เนื่องจาก cr. Rising + poor intakeนัดมาตรวจอายุรกรรมผล Cr.=1.3 FBS = 299 แนะนำเรื่องควบคุมเบาหวาน ให้เคมีบำบัดครบ Cycle 4 นัดมาเตรียมผ่าตัดหลังขนาดก้อนเล็กลง วันที่ 28/11/66 ผ่าตัด Rt MRM (modified radical mastectomy) ผู้ป่วยสูญเสียเลือดขณะผ่าตัด 100 ml หลังผ่าตัดมีสิ่งคัดหลั่งออกจากแผลเท่าเดิม Hct 30 %ได้รับการฉีดยาต้านการอักเสบ ปวดแผลพอทน ไม่มีไข้ on Radivac drain 2 เส้น มี content ออกเป็นเลือด ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน บริหารแขนและข้อไหล่ได้ หลังผ่าตัด แพทย์จำหน่ายหลังผ่าตัด 5 วัน ก่อนจำหน่ายผู้ป่วยเข้าใจการปฏิบัติตน มีการนัดหมายตรวจต่อเนื่อง วางแผนการรักษาต่อเนื่อง ด้วยการให้ยาเคมีบำบัดสูตร Paclitaxel 4 cycle และส่งรักษาโดยการฉายแสงต่อไป

ข้อวินิจฉัยที่ 1 เสี่ยงต่อภาวะตกเลือดหลังผ่าตัดภายใน 24ชั่วโมงแรกเนื่องจากมีเลือดออกขณะผ่าตัดมาก

ข้อมูลสนับสนุน ขณะผ่าตัด ผู้ป่วยเสียเลือดประมาณ 100 ml กลับจากห้องผ่าตัด ผู้ป่วย on radivac drain 2 ขวด ขวดที่ 1 มีเลือด 75 ซีซี ขวดที่ 2 มีเลือด 50 ซีซี

วัตถุประสงค์ ปลอดภัยจากภาวะตกเลือดหลังผ่าตัด

เกณฑ์การประเมินผล ไม่มีเลือดซึมบริเวณแผลผ่าตัดเพิ่ม เลือดในขวดทั้ง 2 ขวดรวมกันไม่เกิน 200 ซีซีต่อชั่วโมง
กิจกรรมการพยาบาล

1. บันทึกสัญญาณชีพ จนสัญญาณชีพคงที่ในเกณฑ์ปกติ
2. ดูแลให้ได้รับสารน้ำ 5% D/N/2 1,000มิลลิลิตร ทางหลอดเลือดดำอัตราการไหล 80 มิลลิลิตรต่อชั่วโมง

3. สังเกตเลือดออกบริเวณแผลผ่าตัด หากเลือดออกมากขึ้นและขอบเขตขยายกว้างรวดเร็ว รายงานแพทย์

4. ดูแลให้สายระบายที่ต่อออกจากแผลผ่าตัดไม่ให้พับงอหรือสายตึงรั้ง

การประเมินผล

แผลผ่าตัดไม่มีเลือดออกเพิ่ม สารคัดหลั่งทั้ง 2 ขวดออกรวมกัน 40 - 125 ซีซี ต่อวันโดยปริมาณลดลงเรื่อย ๆ ใส่สาย 5 วันสามารถถอดสายออกได้ สัญญาณชีพปกติ

ข้อวินิจฉัยที่ 2 ปวดแผลเนื่องจากเนื้อเยื่อได้รับความกระทบกระเทือนจากการผ่าตัด

ข้อมูลสนับสนุน ผู้ป่วยบ่นปวดแผลผ่าตัดขณะเปลี่ยนอริยาบถคะแนนความเจ็บปวด 8 คะแนน

วัตถุประสงค์ อาการปวดแผลทุเลาลง ผู้ป่วยมีความสุขสบายมากขึ้น

เกณฑ์การประเมินผล ผู้ป่วยปวดแผลผ่าตัดน้อยลง

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินความเจ็บปวดโดยใช้แบบประเมินลักษณะและชนิดของความปวด
2. แนะนำเทคนิคการหายใจบรรเทาปวด โดยการหายใจเข้าออกยาวๆ ลึกๆ ทางปาก
3. สอน และช่วยผู้ป่วยประคองแผลด้วยมือและหมอนขณะที่ย้ายพลิกตะแคงตัว เพื่อลดอาการปวดแผล

4. ดูแลสายระบายไม่ให้ตึงรั้งแผลของผู้ป่วยและไม่ให้สายหัก พับงอ ก่อความระคายเคืองต่อแผล

5. ดูแลให้ได้รับยาแก้ปวดตามแผนการรักษาของแพทย์ คือ Morphine 2 mg ทางหลอดเลือดดำ ซ้ำ ๆ ทุก 12 ชั่วโมง หากมีอาการปวดแผล พร้อมทั้งสังเกตอาการข้างเคียง เช่น คลื่นไส้ อาเจียน และการหายใจช้าลงกว่าปกติ

การประเมินผล

ผู้ป่วยได้รับความสุขสบายโดยประเมินจากหลังรับยา Morphine 2 mg ทางหลอดเลือดดำ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง หลังได้รับยาแก้ปวดไม่มีอาการข้างเคียงของยา

ข้อวินิจฉัยที่ 3 อาจเกิดภาวะข้อไหล่ติด และไหล่ขวามวมเนื่องจากขาดความรู้ในการบริหารแขนที่ถูกต้อง

ข้อมูลสนับสนุน หลังผ่าตัดผู้ป่วยนอนเฉย ๆ ไม่กล้ายกแขน ผู้ป่วยซักถามท่าบริหารแขนที่ถูกต้อง

วัตถุประสงค์ ข้อไหล่ไม่ติด แขนขวามวม

เกณฑ์การประเมินผล ผู้ป่วยสามารถบริหารแขนและไหล่ได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับอาการแสดงของแขนขวม
2. อธิบายให้ผู้ป่วยเห็นความสำคัญของการบริหารข้อไหล่ พร้อมกับให้ซักถามปัญหาต่าง ๆ
3. แนะนำให้ ผู้ป่วยเริ่มบริหารข้อไหล่
4. วันที่ 3 หลังผ่าตัดให้ผู้ป่วยหิวผมเอง โดยค่อย ๆ ยกแขนหิวผม
5. ไม่วัดความดันโลหิต ให้สารน้ำ ฉีดยา เจาะเลือด แขนขวาม
6. นอนยกแขนขวามสูงกว่าระดับหัวใจโดยใช้หมอน 1 ใบรองแขนตั้งแต่แขนถึงหัวไหล่

การประเมินผล

ผู้ป่วยสามารถใช้ทำบริหารแขน และไหล่หลังผ่าตัดได้อย่างถูกต้อง

ข้อวินิจฉัยที่ 4 เสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำตาลในเลือดหลังผ่าตัดเนื่องจากผู้ป่วยมีโรคเบาหวาน

ข้อมูลสนับสนุน ผู้ป่วยมีโรคประจำตัวคือ โรคเบาหวาน รับประทานยา Gemfibrozil (600 mg)

ผู้ป่วยรับประทานอาหารได้น้อยหลังผ่าตัดระยะแรก FBS= 299 mg%

วัตถุประสงค์ ไม่เกิดภาวะระดับน้ำตาลในเลือดต่ำหรือสูง

เกณฑ์การประเมินผล ระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในช่วง 80 -120 mg%

กิจกรรมการพยาบาล

1. ให้คำแนะนำเรื่องอาหาร
2. การออกกำลังกาย เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด
3. การป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น การสังเกตอาการ ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ จะมีอาการใจสั่น เหงื่อออก ตัวเย็น สับสน อาจหมดสติ ถ้าน้ำตาลในเลือดสูง ปัสสาวะบ่อย กระหายน้ำ คลื่นไส้ อาเจียน ซึม หมดสติ
4. ดูแลรับประทานยา Gemfibrozil (600 mg) 1 เม็ด หลังอาหาร เข้า เย็น

การประเมินผล

ผู้ป่วยมีระดับน้ำตาลในเลือด 89 -125mg%

ข้อวินิจฉัยที่ 5 เสี่ยงต่อภาวะติดเชื้อเนื่องจากมีภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำขณะรับยาเคมีบำบัด

ข้อมูลสนับสนุน ผู้ป่วยได้รับยา Doxorubicin, Cyclophosphamide นัดมาทุก 3 สัปดาห์เพื่อให้ยาเคมีบำบัดจำนวน 4 ครั้ง

วัตถุประสงค์ ไม่มีภาวะติดเชื้อระบบใด ๆ ปลอดภัยจากการติดเชื้อ

เกณฑ์การประเมินผล ไม่มีอาการแสดงของการติดเชื้อที่ระบบใด ๆ เม็ดเลือดขาว (WBC) อยู่ในเกณฑ์ปกติ 5,000-10,000 cell/cu.mm ค่า absolute neutrophil มากกว่า 1000 cell/cu.mm

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินอาการและอาการแสดงของการติดเชื้ออย่างสม่ำเสมอ
2. ติดตามผลการตรวจ WBC และ ค่า absolute neutrophil ถ้าต่ำกว่า 1,000 cell/cu.mm

ต้องรายงานแพทย์

3. ป้องกันการติดเชื้อ ห้ามนำเศษอาหาร ผักสดและดอกไม้สดไว้ใกล้ตัวผู้ป่วย
4. จำกัดผู้เข้าเยี่ยม โดยเฉพาะผู้ที่มีการติดเชื้อ
5. ล้างมือก่อน และหลังสัมผัสผู้ป่วยทุกครั้ง และแนะนำญาติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
6. แนะนำให้ผู้ป่วยล้างมือบ่อย ๆ และการรักษาสุขอนามัยส่วนบุคคล
7. ดูแลผู้ป่วยได้รับอาหารที่มีคุณค่า อาหารที่ปรุงเสร็จใหม่ และเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย
8. ป้องกันอาการท้องผูกเนื่องจากอุจจาระแข็ง และครูดกับผนังลำไส้ ทำให้เกิดแผลและติดเชื้อได้

9. หลีกเลี่ยงการกลั่นปัสสาวะ เพื่อป้องกันการติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ
10. ส่งเสริมให้ผู้ป่วยดื่มน้ำมากๆ อย่างน้อยวันละ 2,500 ซีซี ดูแลสุขภาพอนามัยในช่องปาก
11. ให้ยา Filgen 300 microgram เข้าทางชั้นใต้ผิวหนังวันละ 1 ครั้งจำนวน 3 เข็ม

การประเมินผล

ผู้ป่วยไม่ติดเชื้อ ไม่มีไข้ ปัสสาวะปกติ จำนวนเม็ดเลือดขาว 8,500 cell/cu.mm

ข้อวินิจฉัยที่ 6 ผู้ป่วยรู้สึกสูญเสียภาพลักษณ์เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่ผิวหนังและผมหลังรับยาเคมีบำบัด

ข้อมูลสนับสนุน ผิวหนังของผู้ป่วยบริเวณฝ่ามือ ข้อศอก หัวเข่าหนา ผิวเข้มขึ้น เล็บสีเข้มขุ่นแข็ง ผมร่วง
วัตถุประสงค์ ผู้ป่วยสามารถปรับตัวและยอมรับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

เกณฑ์การประเมินผล ผู้ป่วยสนใจในการดูแลตนเองมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และวางแผนการดูแลตนเองได้

กิจกรรมพยาบาล

1. ประเมินการรับรู้ของผู้ป่วยต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ ความสามารถ บทบาทและแบบแผนชีวิต
2. ร่วมปรึกษากับผู้ป่วยในการปรับปรุงภาพลักษณ์และอื่น ๆ ให้ดีขึ้น เน้นความเป็นไปได้ตามสภาพความเป็นจริง
3. ให้การพยาบาลเพื่อส่งเสริมการปรับตัวของผู้ป่วยต่อการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์และอื่น ๆ ดังนี้

3.1 ผมร่วง จะมีความแตกต่างกัน แนะนำตัดผมให้สั้นเพื่อลดความวิตกกังวล ใช้แปรงที่มีขนนุ่มและหวีผมเบาๆ ใช้แชมพูอ่อนในการสระผม งดการย้อมและตัดผมในระหว่างให้ยาเคมีบำบัด

3.2 ผิวหนังและหลอดเลือดดำมีสีเข้มขึ้น อธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจว่าผิวหนังและหลอดเลือดจะมีสีเข้ม จะเกิดขึ้นชั่วคราว

การประเมินผล

ผู้ป่วยยอมรับภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้สามารถปรับตัวและดูแลตนเองอย่างเหมาะสม

ข้อวินิจฉัยที่ 7 สมดุลของน้ำ และโซเดียมเนื่องจากไตเสื่อมหน้าที่

ข้อมูลสนับสนุน อ่อนเพลีย รับประทานอาหารได้น้อย ผล Cr. เพิ่มขึ้น 2.3

วัตถุประสงค์ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสมดุลของน้ำและโซเดียม

เกณฑ์การประเมินผล รู้สติ รู้วัน เวลา สถานที่และคน ชีพจรและหัวใจเต้นปกติ 60 - 80 ครั้งต่อนาที

กิจกรรมการพยาบาล

1. ประเมินสภาวะน้ำในร่างกายโดยการตรวจจุดบันทึกจำนวนสารน้ำ ที่เข้าร่างกายและจำนวนปัสสาวะที่ออกมาอย่างละเอียด
2. ชั่งน้ำหนักตัวผู้ป่วยทุกวัน ซึ่งเป็นตัวชี้บ่งสำคัญ ถึงความสมดุลของน้ำในร่างกายที่ดี ฉะนั้น วิธีการชั่งน้ำหนักจึงจำเป็นต้องชั่งตาชั่งเดียวกันเวลาเดียวกัน และการสวมเสื้อผ้าที่มีน้ำหนักเท่ากัน

3. ตรวจสอบและบันทึกค่าความดันโลหิต อัตราการเต้นของหัวใจและชีพจรทุก 15 นาที ในระยะแรก
4. ติดตามผลการตรวจปัสสาวะเพื่อดูว่ามีการติดเชื้อและดูความถี่ของปัสสาวะ
5. ติดตามหรือตรวจและบันทึกการเต้นของหัวใจและเสียงปอด เนื่องจากมีน้ำคั่งค้างในร่างกายมากอาจจะทำให้เกิดภาวะหัวใจล้มเหลว
6. ติดตามระดับโซเดียมในเลือดซึ่งอาจเกิดภาวะโซเดียมในเลือดสูงและภาวะโซเดียมในเลือดต่ำ
7. สังเกตว่ามีอาการบวมตามปลายมือปลายเท้าหรือไม่ เพื่อประเมินภาวะน้ำเกินในร่างกาย
8. สังเกตอาการเปลี่ยนแปลงทางระบบทางเดินอาหารว่ามีอาการเบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ซึ่งเป็นอาการของภาวะยูรีเมีย
9. ระวังผลข้างเคียงจากการได้รับยาขับปัสสาวะซึ่งอาจทำให้ผู้ป่วยเกิดภาวะขาดน้ำ หรือมีการขับสารอิเล็กโทรไลต์

การประเมินผล

ผลเลือด Cr.=1.6 อาการปกติ

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา

กรณีศึกษาได้รับการดูแลรักษาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กัน ภาวะแทรกซ้อนที่เกิดขึ้นหลังผ่าตัดและรับยาเคมีบำบัดก่อนผ่าตัด การติดเชื้อและภาวะแทรกซ้อนอื่น ได้รับยาเคมีบำบัดสูตร AC regimen (Doxorubicin, Cyclophosphamide) ครบ 4 ครั้งและขนาดก้อนลดลง สามารถผ่าตัด เต้านมแบบ (MRM Rt.) และให้เคมีสูตร Paclitaxel 4 cycle และส่งฉายแสงต่อที่รพมะเร็งลพบุรี ปัญหาทางด้านจิตใจ พบว่าผู้ป่วยมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับโรค การรักษา ภาพลักษณ์ และเป็นห่วงบุตร นอกจากการดูแลรักษาด้านร่างกายพยาบาลต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค พยาธิสภาพ การรักษาและการแก้ปัญหาซึ่งมีความแตกต่างกัน เพื่อเป็นแนวทางการพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งเต้านมให้ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลแบบองค์รวมตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ครอบคลุมปัญหาของผู้ป่วยทุกด้าน สามารถให้การพยาบาลจนผู้ป่วยปฏิบัติพฤติกรรมที่ถูกต้องสามารถกลับไปใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย อยู่กับครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- ชนิด วัชรพุกก์. 2549. เต้านมในชาญวิทย์ ตันติพิพัฒน์และชนิด วัชรพุกก์ (บรรณาธิการ). ตำรา ศัลยศาสตร์. หน้า 273-293. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เยาวนุช คงदान. 2548. Breast Cancer. สิโรจนกาญจน ปัญชล, จักรพันธ์ เอื้อนรเศรษฐ และจุมพล วิลาศรีศรี (บรรณาธิการ). ศัลยศาสตร์ทั่วไป หน่วยศัลยศาสตร์ทั่วไป สาย B. (หน้า 344-357). กรุงเทพฯ:กรุงเทพวารสาร.
- วิชัย วาสนสิริ และวีรกุล ทีฆทรัพย์. 2546. Complication of breast surgery. ในสุรพงศ์ สุภาภรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). Surgical complications. หน้า 384-396. กรุงเทพฯ: โฆษิต การพิมพ์.
- สมปอง รักษาสุข. 2547. The radical and modified radical mastectomy ในสุรพงศ์ สุภาภรณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). มะเร็งเต้านม. หน้า 239-242. กรุงเทพฯ: โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า สยามมหาวิทยาลัยศัลยแพทย์ นานาชาติแห่งประเทศไทย.
- สุวลักษณ์ วงศ์จรโรลงศิล และคณะ. 2551. การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาแนวปฏิบัติการ พยาบาลคลินิก เรื่องการพยาบาลผู้ป่วยมะเร็งเต้านมที่ได้รับการผ่าตัด. ราชบัณฑิตยบาลสาร. ปีที่ 13;ฉบับที่ 1: หน้า 40-51.